

Ly-kuckó

Ly ly

LY-HANGOLÓ

Ejtsük tisztán a következő szó párokat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- ilyen-olyan
- apály-dagály
- veszély-viszály

Ejtsük tisztán a következő szósorokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- mely, mély, mily, moly
- sólyom, selyem, bagoly, bögöly
- gólya, gálya, pólya, pálya
- folyton folyó folyam

Páronként mondják egymásnak az alábbi felelgető mondókát a gyerekek: a kérdést az egyik, a választ a másik gyerek! Tiszta ejtéssel, nyugodt tempóban, majd újra, gyorsítva a tempót:

– Milyen a víz?	– Sekély.
– Milyen a hely?	– Király.
– Nagy a veszély?	– Csekély.
– Van-e madár?	– Sirály.

Minden gyerek válasszon egyet a nyelvgyötrőkben szereplő ly-s madarak közül: gólya, sólyom, bagoly, sirály! A választott madarat mozdulattal, mozgással jelenítse meg! Felismerjük-e ebből a madarakat?

Gólyák, békák

Legyünk most mindannyian gólyák, álldogáljunk a vizes réten, lessük a békákat! Tudjátok-e, hogyan álldogál a gólya? – Fél lábon áll, hogy pihentesse az izmait, a másik lábát felhúzza a szárnya alá. De azért időnként lábat vált.

Álljunk mi is fél lábon, felhúzza a másik lábunkat, majd lábat váltva folytassuk a fél lábon álldogálást! Közben ritmikusan mondjuk a *Gólya néni, gólya bácsi* kezdetű mondókát! Majd ismételjük meg úgy, hogy mondatonként – kétsoronként – váltunk lábat!

<u>G</u> ólya néni, <u>g</u> ólya bácsi,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
<u>mi</u> t fognak ma <u>va</u> cсорázni?	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
<u>B</u> ékahúst, <u>br</u> ekeke,	□ □	ti-ti-tá ti-ti-tá
<u>mi</u> nd elugrik <u>e</u> lőle.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Néhány ismétlés után guggoljunk le, és legyünk békák: békaugrással ugráljunk el a gólyák elől, egészen a helyünkig!

Egérlyuk

Eszközигény: Írólapok

A békáknak a gólyák elől kell elbújni, az egereknek a macskák elől. Hová bújik az egér?

A gyerekek vegyenek a kezükbe egy-egy írólapot, hajtsák négyrét (ketté, majd a hosszabb oldal mentén újra ketté) ! Majd a lapnak azt a sarkát, ahol minden hajtás találkozik, tépjék le ívesen! Hajtsák ki a lapot: középen egy lyukat találnak. Kukucskáljanak át rajta! Nézzék meg távolabbról is! Vajon egy egér átférne a lyukon?

Játsszuk el két ujjunkkal, hogy a kiséger odaszalad a lyukhoz, és bebújik a lyukba! Mondogassuk hozzá ritmikusan a *Kiséger, kiséger* kezdetű mondókát:

<u>K</u> iséger, <u>k</u> iséger,	□ □	ti-ti-tá ti-ti-tá
<u>mi</u> nden lyukba <u>b</u> elefér.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Tényleg minden lyukba beleférne a kiséger? Hajtsák össze újra négyrét az írólapot a gyerekek, és tépkedjenek (vagy vagdossanak) bele oldalról kisebb formákat is! Ha most kihajtják a lapot, egy csipkemintás terítőt kapnak, kisebb-nagyobb lyukakkal. Melyiken férne át az egér, melyiken nem? A kisebb lyukakon mi férne át? Mi az, ami mindegyik lyukon átfér? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait! Majd tartsuk a lapokat a napfény felé! A fény a legkisebb résen, lyukon is átfér.

VERSLYUKAK

Lyukas vers

Ha valami kilyukad, azt gyakran kárnak tekintjük. Soroljunk tárgyakat, dolgokat, amelyeken nem jó, ha lyuk keletkezik! Pl.: zokni, táska, kabát, zseb, cipőtalp, lábas, kosár stb.

Olvassuk fel Tóth Ágnes *Lyukas versét*, és figyeljék meg a gyerekek, hogy mi lyukadt ki! (kas, szélkakas)

Mi az a kas? – vesszőből font nagy kosár

Mi a szélkakas? – fémlemezéből készült forgó szélirányjelző, amit épületek tetején szoktak elhelyezni

Mi a pléh-kacat? – ócska bádogdarab; a vékony vaslemez neve pléh vagy bádog, ebből készülnek az ereszcatornák is.

Olvassák el a gyerekek magukban a verset, és keressék meg a ly betűs szavakat!

Ki mondhatja azt, hogy „lyányom”? – Apa vagy anya. (Esetleg a nagyszülők.) Azt jelenti: lányom. Régen lágyabban ejtették a l hangot, így volt a lány „lyány”.

Kik nevetnek a lyukas szélkakason? Ejtsük ki sorban a madarak nevét: gólya, sólyom, bagoly!

Milyen hangot hallunk a következő szópárokban középen? Meg tudjuk-e különböztetni?

gólya – bója

sólyom – majom

Bizony, a j/ly hangot ugyanúgy ejtjük, mégis két különböző betűvel írjuk. A ly betűs szavakat meg kell tanulni, érdemes hát gyakorolni. Ezért van a *Lyukas versben* is ennyi ly betűs szó.

Írják le a gyerekek emlékezetből a versben szereplő ly betűs szavakat.

Szélkakasok

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla, papírok, hurkapálcák, filctollak, zsírkréták, ollók, gyurma

A madarak a versben kinevetik a szélkakast. Vajon apa, anya és a lányuk is kineveti?

Biztosan baj, ha lyukas a szélkakas?

Nézzük meg a *Szélkakasok* című tankocka képeit! Vizsgáljuk meg a szélkakasokat, melyiken látunk lyukat (áttört díszítést, réseket)?

Kattints ide!

Készítsünk papírból, hurkapálcából szélkakast, amihez leírást, képet és sablont is találunk az ajánlott weboldalon!

Kattints ide!

A sablon alapján rajzoljunk kartonra, és vágjunk ki két kakasformát! Filctollal, zsírkrétával rajzolhatjuk meg a kakas fejét, színes tollazatát. Színezés helyett vagy mellett lyukasztással, belső formák kivágásával is dolgozhatunk. Az egyik kakasforma díszítetlen felére ragasszuk a hurkapálcát ragasztószalaggal! A kakas másik felét papírragasztóval rögzítsük a helyére!

A szélkakasnak agyagból vagy sógyurmából készíthetünk alapot. Ökölnyi darab agyagból, gyurmából magas kupacot formálunk, beleszúrunk egy hurkapálcát, és így szárítjuk ki. A megszáradt alapból kihúzzuk a pálcát, és a helyén keletkező lyukba tűzzük a szélkakas pálcáját.

Lyukfúró

Nézzük meg a nyitó oldalpár képét (74–75. o.): Hol látunk lyukakat? Milyenek ezek a lyukak? (szürke / fehér, kicsi / nagy)

Mi kukucskál a nagy szürke lyukban? (egér)

Mi van a nagy fehér lyukokban? (vers)

Melyik nagy fehér lyuk körül van sok kicsi lyuk? Hogy kerültek oda? – Megtudjuk, ha elolvassuk a fehér lyukban lévő verset.

Olvassuk fel a gyerekeknek Miklya Zsolt *Lyuggat a lyukfúró* című versét! Majd beszélgessünk:

Hogy kerültek a vers köré a lyukak? Mit jeleznek?

Mikor szoktak egy lakásban lyukat fúrni a falba? Milyen zajjal jár ez? (Főleg, ha betonfalba kell fúrni.) Mit szól hozzá a szomszéd (ha panelházban vagy társasházban lakunk)?

Miért van arra szükség, hogy egy könyvekkel teli könyvespolcot a falhoz rögzítsünk?

Mi köze van ehhez a csillagoknak? Ki látott már csillagcsavart? – Mutassunk a gyerekeknek néhány csillagcsavart és egy csillagfejű csavarhúzó! Mutassuk meg azt is, hogyan illeszkedik egymáshoz a kettő!

Ha betonfalba fúrunk, úgynevezett ütvefúróval kell dolgozni, ami apró ütésekkel segít a fúrásban. Ez az, ami igazán nagy zajjal jár.

A vers ezt az impulzív hatást az ütemhangsúly mellett az időmértékes ritmussal közvetíti. Már a felolvasást érdemes a versritmusra hangolni. Ha a gyerekek szeretnek ritmizálni, és elég ügyesek benne, felelgetve mondhatjuk ritmikusan, „ütvefúrva” a verset. A pedagógus kétsoronként ritmikusan olvas, a gyerekek pedig hallás után megismétlik:

Lyuggat a lyukfúró, beleborzad a szomszéd,

– U U | – – | – U U | – U U | – – tá-ti-ti | tá-tá | tá-ti-ti | tá-ti-ti | tá-tá

fal mélyébe hatol fúró, csillagcsavar.

– – | – U U | – || – – | – – U | – tá-tá | tá-ti-ti | tá || tá-tá | tá-tá-ti | tá

Súlyos a könyvespolc, alig áll meg a lábán,

– U U | – – | – U U | – U U | – – tá-ti-ti | tá-tá | tá-ti-ti | tá-ti-ti | tá-tá

hátát csillagokon nyugtatja, amíg él.

– – | – U U | – || – – | U U – | – tá-tá | tá-ti-ti | tá || tá-tá | ti-ti-tá | tá

Mély erdőn ibolya-virág

Eszközigeny: Számítógép, digitális tábla

Nézzük meg újra a nyitó oldalpár képét (74–75. o.): Mit látunk a kisebb (de nem a legkisebb) fehér lyukakban? Felismerik-e a gyerekek a virágot?

Keressék meg a nevét a virágok fölötti versben!

A legügyesebb virágnévkeresők közül egy vállalkozó olvassa fel Weöres Sándor *Mély erdőn ibolya-virág* című versét!

Kinek ismerős? Ki az, aki a dallamát is ismeri? El tudjuk dúdolni együtt? – Dúdoljuk a dalt azokkal, akik ismerik!

Majd hallgassuk meg a kórusművet, Kodály Zoltán szerzeményét!

[Kattints ide!](#)

Tanuljuk is meg a dalt, amihez kottát és hanganyagot találunk a Sutori weboldalon!

[Kattints ide!](#)

Ibolyát biztosan láttak már a gyerekek. De ismerik-e a borókát? Örökzöld cserje vagy fa, aminek sok faja van. Figyeljünk meg néhány szép ibolyatövet és borókabokrot, borókaágot az *Ibolya, boróka* című tankockán!

[Kattints ide!](#)

Molyoló

Eszközигény: Számítógép, digitális tábla

Ha megnézzük a nyitó oldalpár képét (74–75. o.), milyen élőlényből látunk legtöbbet? (lepke)

Felismeritek-e, milyen lepke ez? Ki találja meg a nevét az oldalon?

Mit tudtok a molylepkéről? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait!

Majd pontosítsunk: rengeteg, több ezer féle molylepke van, némelyik a házakba, lakásokba is beköltözik, és akkor bizony nehéz tőlük megszabadulni. Olyan helyekre rakják petéiket, ahol ritkán vagy alig takarítunk. Nemcsak kellemetlen a jelenlétük, elég nagy kárt is tudnak okozni. A ruhamolyfélék lárvái (petéből kikelt kukacai) például nagyon szeretik a gyapjúból vagy selyemből készült ruhákat, szőtteseket. A lisztmolyfélék lárvái pedig a gabonafélék őrleményeit fogyasztják, így a lisztben, búzadarában, gabonapelyhekben is könnyen megtalálhatjuk őket.

Olvassuk fel a gyerekeknek Hegyi György *Csak a moly* című versét! A költő játszik a szavakkal, nevekkal. Mi mindennel téveszti össze a molyt? Első hallás után milyen neveket jegyeznek meg a gyerekek?

Majd olvassák el némán a szöveget, és folytassuk a szógyűjtést! Mit veszünk észre? – mind -oly végződésű, a moly szóval alkot rímet.

Melyikhez milyen tulajdonság csatlakozik?

éji rémbagoly – ijesztő éjszakai állat

szárnyas vérszipoly – vérszívó, szárnyas rovar, mint a szúnyog, bögöly

surránó coboly – surranva vadászó, menyétféle ragadozó állat

elhaló sikoly – magas hangú jajkiáltás

vad felhőgomoly – gomolyfelhő, amiből vihar lesz

rettentő fogoly – fogva tartott rab, akitől rettegni kell

nyüzsgő hangyaboly – a hangyák fészke, amiben rengeteg hangya él együtt

nyikkanó noszoly' – noszogató biztatás nyikkantva

A vers kifejezéseit párosítsuk a képükkel a *Csak a moly* című tankockán. A képeket kattintással nagyíthatjuk.

Kattints ide!

Hangmolyok

A versszakok párbeszédes felépítésűek: az első három sor riadt kérdés, a második három sor ismétlődő válasz (refrén).

Olvassuk fel a verset szóló-kórus párbeszédként! A szólórészeket mindig más olvassa, a kórusrészt pedig az egész osztály!

Ezután kis csoportokban készítsenek a gyerekek hangjátékot a versből! Találják ki a beszédhelyzetet: kik, hol és miért beszélgetnek? Ki rémülködik? Ki nyugtatgatja? Milyen eredménnyel? A szereposztást a csoportok találják ki, a szóló-kórus párbeszéd is működhet, de nem muszáj hozzá ragaszkodni. A hangjátékhoz a beszédhangon kívül más zörejeket, hangokat is lehet alkalmazni. Pl. csapkodás, surranó, szisszenő hangok.

Ha felkészültek a csoportok, adják elő egymásnak a hangjátékaikat!

KIRÁLYI PALOTA

Kacsalábon forgó palota

Nézzük meg a 76–77. oldal képét! Mit látunk? Adjanak a gyerekek címet a képnek!

Ismernek-e olyan népmesét, amiben kacsalábon forgó palota, kastély vagy vár szerepel? – Pl.

Benedek Elek: *Vas Laci*

Kattints ide!

Lóci és Sára is ismerte a kacsalábon forgó palotát a meséből, és talán pont így képzeltek el, ahogy a képen látjuk.

Olvassuk fel Miklya Luzsányi Mónika *Királyi palota* című történetének bal oldalon található részét, eddig a mondatig: „A palotától.”

Kérdezzük meg a gyerekektől: Miért különös Lóci válasza? Mire számíthatott Sára? Vajon miért akarja őt Lóci a palotától megmenteni?

Olvassuk tovább a történetet eddig a mondatig: „Azonnal állj meg!”

Kérdezzük meg a gyerekektől: Mit gondoltok, mi történt ezután?

Olvassuk el a történet befejezését, majd kérdezzük meg: Miért nehéz a királylányok sorsa?

Bizony, nehéz lenne egy forgó palotában élni. De ha kimegyünk éjszaka a szabadba, és felnézünk a csillagos égre, mit látunk? Egy körülöttünk forgó, óriási palotát, ami telis-tele van fénylő lámpásokkal. És ha sokat nézzük és jól megfigyeljük, tényleg forog. Legalábbis mi úgy látjuk, mintha forogna körülöttünk az egész. Közben a Föld is egy óriás golyó, egy bolygó, ami állandóan forog a tengelye körül. Ezért is látjuk a csillagos eget forogni. A régi ember, aki a csillagokról mesélt, úgy képzelte el ezt a csodálatos világot, mint egy várat, palotát. De hogy jött hozzá a kacsaláb? Hát ott totyogtak körülötte a tyúkok, kacsák, libák. Földi életünk lehet a kacsaláb, mi pedig egy csodás palota termeiben, a Földön élünk, ami forog-forog egy csodálatos, csillagos mennyezet alatt. – Ha így mesélünk a kacsalábon forgó palotáról a gyerekeknek, talán nem is süllyed el.

A mesei motívum háttéréről olvashatunk többek között a Könyvkuckó ismeretterjesztő anyagában.

Kattints ide!

Mesebeli palota

Eszközigény: Rajzlapok, festékek, színes papírok, ragasztók, ollók, papírgurigák, papírdobozok, kartonok, számítógép, digitális tábla

Sárának élénk a fantáziája, amivel kiszínezte a mesebeli képet.

A gyerekek hogyan képzelnek el egy mesebeli palotát? Milyen palotában élnének szívesen, ha királykisasszonnyá, királyfivá változnának?

Készítsék el a palota képét rajzolással, festéssel vagy papírkollázssal!

Kis csoportokban a királyi palota makettjét is elkészíthetik a gyerekek papírgurigák, papírdobozok, kartonok, színes papírok felhasználásával. Ehhez alaposabb előkészület, gyűjtőmunka és szervezés szükséges, de megéri, mert csodák születhetnek a közös alkotómunka során.

A *Gurigavár* című tankockán óvodás csoport által készített várkastélyt figyelhetünk meg. A képekről leolvasható, miből és hogyan készült. (A képeket készítette, a munkát vezette: Németh Eszter.)

Kattints ide!